

CORINA ISABELLA CSISZÁR, FLORIN AVRAM

Obiceiul stărostitului în Ciolt

Sunt Nicu Hosu Sălăjanu pentru că sunt născut în Sălaj, limită între Maramureș, Chioar și Sălaj. Sunt născut în '63 și în anii copilăriei mele, fiind ultimul copil din familie, răsfățatul familiei, participam cam la toate evenimentele. Două surori, doi frați, fiind cel mai iubit din familie, mă luau la toate evenimentele. Îmi plăcea de mic să cânt. Tata era nevoit să plece la Baia Mare, mama era nevoită să-și crească copiii singură acasă. Surorile fiind mai mari, am prins lucrurile astea care m-au marcat un pic. Aveam vreo 5 ani când sora cea mare s-a căsătorit. Pe vremurile cele, fata trebuia să aibă zestre: lădoi, ladă de zestre, conopei (canapea), 9 perini, 9 țoluri, 9 fețe de masă. Astea la vedere. Apoi erau lucrurile care nu aveau voie să se vadă, lucrurile intime: costumația care trebuia păstrată cu sfințenie. Și trebuia să nu aivă cealaltă cum are persoana respectivă.

Starostele Nicolae Hosu; foto: colecția Nicolae HOSU

Ocazia tinerilor de a se cunoaște

Atunci se folosea altceva decât în zilele noastre. Se mergea mai mult prin sat, se căsătoreau tinerii din același sat. Zăcea că brânza bună trece-n sat sau calu bun să vinde în sat. Deci nu aveai voie să meri foarte departe. Mergeai la 2-3 localități cel mult. Aveai alt statut ca vinitură. Acuma se cunosc, stau 5-6 ani împreună. Atunci doar priviri discrete își aruncau. Și nu știu dacă erau ei în măsură să hotărască, pentru că era perioada când hotărau părinții viitorul copiilor. „Tu te căsătorești cu Petre, tu cu Măria lu Ionu Jurjii. De ce? Ni-s pământurile lângăolaltă, acumulăm mai multă avere, io am boi, ea are oi”. Era o afacere, se stabilea de comun acord. Să înțelegeau mai mult părinții în ceea ce privește viitorul copiilor. Copiii se vedeau foarte rar. Cochetau, dar erau părinți absurzi care nu tolerau. „Fata mé mère la Petre, nu la Pavăl că să iubesc.”

Da dragostea o fost tăt dragoste. În cele mai multe cazuri, unde o fost mai mulți în familie sau mai sărăcuți, le mergea mintea mai bine. Și o fost un băiat bocotan, da nu-l ducea mintea. Și atunci își lua una mai sărăcuță care îl dirija și făcea om din el. Atunci nu erau divorțuri, erau căsătorii statornice.

Toate nunțile se făceau duminică în văzul lumii. Să începe dimineața, înainte de mărșul la biserică, să ducea zestrea miresei. Duminică dimineața mereu carele cu boi înștruțați în care era pusă zestrea: mobilă, haine, tăt, tăt, tăt.

Pe urmă mere lumea la biserică. După biserică, mere mirele după mireasă acasă. Erau două aspecte. Atunci mireasa aducea zestre și mirele plătea masa. Erau reguli foarte bine stabilite. După cununia mirilor participau feciorii și fetele. Iar la lăsarea serii veneau bătrânii. Fiecare venea de acasă cu o sticlă de horincă, cu un blid de prăjituri. Punea și socru. Se tăia o oaie, nici vorba de vițal și de porc. Și făcea ceva cozonac, în cele mai fericite cazuri și pancove. Se făcea guiaș la nunți și fasole la clăci. Din anii 70 se făcea supă. Erau mese în șură la nunți.

La mireasă trebuia neapărat să fie un colac mare, cât o roată de la car și gol pă dinăuntru, și înștruțat. Și starostele trebuia să fie în colaborare cu niște apropiați. Erau mai multe cete, ceata mirelui, ceata miresei, starostele; strâgau când să apropiu de mireasă:

Ieși, afară, tu, mireasă,
Și te uită pân colac
Că vine cine ți-i drag;
Și te uită pân inel
Că vine mirele tău.

Pe urmă mérei, cérei mireasa, ca să fie ceva statornic. Mireasa trebuia să o aduci în mulțime. Toată lumea satului era acolo. Dansul și nunta erau singurele activități culturale și îți doreai să te duci la ele. Sau dacă azi m-am bătut cu cineva și sâmbătă o făcut nuntă, m-o invitat la nunta lui. Pentru că și bătaile făceau parte din peripețiile satului. Tot ceea ce se desfășura era în centrul satului.

Când își lua rămas bun, mireasa trebuia neapărat să plângă. De asta se foloseau cuvinte dure. Îmi amintesc când a venit starostele la nuntă la soră-mea, și s-a urcat păru în vârvu capului când o început a vorbi, era parcă ceva de spaimă. Acuma mai îndulcim cuvintele și femeia nu mai e supusă, e regină, are drepturi egale cu bărbatu. Și înainte era înțelegere, era colaborare, dar femeia era atunci parcă mai mult o unealtă. A fost altă mentalitate. Femeia era credincioasă, știa: asta mi-i sarcina, asta mi-i crucea.

Activitatea se începea de la mire. Și foloseai două-trei vorbe, mie îmi plăcea să mă duc la toate. Eu mi-am furat un pic copilăria. Aveam frați mai mari, aveam voce, eram un ptic istețuc și nu am copilărit cu copii de vârsta mea, am copilărit cu copii cu 5-7 ani mai mari. Și mergeam cu ei și la colindat că eram mai înfingăreț. Îmi plăcea să mă bag cam în toate. Și mă chemau: „Hai, cu noi, că ne ajuți la cântat, la Crăciun la colindat.” Și eu mi-am petrecut activitatea cu cei mai mari. Unul dintre frați era mai mare cu 7 ani, celălalt mai mare cu trei. Și mergeam cu cel cu 7 ani mai mare, cu gașca lui cam la toate evenimentele.

Când doi tineri încercau să-și stabilească o relație, începeau ori di la sărbătorile de iarnă ori di la postu Paștilor. Da cele mai multe să începeu de la sărbătorile de iarnă. Arborele meu vine din Vărai-Mesteacă și stabiliți în Groapă în Sălaj. La sărbătorile de iarnă dacă eu aveam de gând să o iau pă Irinuca, merem și îi puneam un moș la Anu Nou, în copac sau în poartă. Îi dădeam un semn că eu doresc ceva cu fata respectivă. Semnele îs de două feluri și de bună intenție și de batjocură. Dacă eu m-am îndrăgostit de cineva și mi-o făcut o farsă, bineînțeles că eu i-o făceam mult mai mare. Dar cele mai profunde sentimente erau sincere. M-am dus la Irina, i-am pus un semn, i-am pus un moș și merem prima dată la ea la colindat. Pe urmă am mărș la celelalte fete. Apoi a început dansul. Ca să le demonstrez celor din comunitate că țin la respectiva, i-am acordat primul dans și ultimul dans. Și dansam apoi și cu celelalte.

La miezul nopții să duceu țișanii (muzicanții) pă ospăț și să făcea încuscrirea. Părinții fetei cu părinții băiatului se întâlneau, ori la băiat ori la fată, în pauza ceie de dans de la 12 noaptea. Se făceau dansuri la șură. După toate astea părinții stabileau: „Vezi că pă duminica Lăsatului de sec venim la dumavoastră.” Era înțelegere între cele două persoane. Dar nu mergeau în alai. Eventual mergeau socrii și mai luau un întăritor care să tomnească lucrurile, un intermediar care să fie apropiat de ambele familii. Atunci zestrea, averea de bază era pământu și boii. Și atunci fiecare n-ar fi dat. Niciunul n-ar fi dat, fiecare ținea la averea lui. „Mă, îi dau la fată, da eu mai am coptii.” Și la fete n-ai fi dat prea mult. Și de obicei fetele erau cele care mereu de nurori. Era și invers când era fata singură. După toate astea se făcea tomnitu. Îi dau la Irina un iugăr de pământ arabil, un loc de casă. Deci acela era bărbat care avé casă, da să mai aibă un loc de casă. Se uitau și în viitor. Să le fie asigurat și viitorul copiilor. Să mai aibă un pământ unde să fie un presupus loc de casă. Dacă tata fetei vedea că feciorul are, zicea: „stai că mai dau și eu.” Negociau, erau la masa negocierilor. Fiecare părinte o dat ce o fost mai bun pentru coptilul lui. Pe urmă se stabilea nunta cu trei săptămâni înainte de eveniment, nu o întindeau. Pentru că și fata și băiatu care erau buni, aveau concurență. Erau lucruri mai tainice.

Chematul la nuntă, se făcea joi și vineri, de către doi călăreți sau stegari. Deci nu

mereu părinți să cheme la nuntă. Veneau chemătorii călare să cheme la nuntă și nu intrau decât dacă le deschideai poarta, ziceau din drum. Foloseau și versuri, dar nu neapărat. Pentru că nu în toate satele o fost oameni care să știe să tâlcuiască versurile. Aveau un palțau, o năframă neagră, cu ciucalăi, era o față de masă, era o ștergură, era neapărat verdeață și busuioc în vârful steagului. Nu erau legate aiestea neapărat, trebuia să le lege mireasa. Țsta îl făcea mireasa în momentul în care trimitea chemătorul să cheme la nuntă.

Dumineca dimineața mere alaiul mirelui, înainte de biserică mereu la mire și făceau

Stărostitul; foto: colecția Nicolae HOSU

un fel de rămas bun și toate se începeau neapărat cu o rugăciune. Era și un țâgan care îți cânta ce-ți cânta și era un pic de joc. Atunci era taroste și câteva femei care piuieu, nu era solistă și toate celelalte.

La noi dacă nu erai acasă când veneau să te cheme la nuntă, îți lăseau un fir de busuioc în vraniță. Da o fo foarte rare cazurile când nu era nimeni acasă, că era satu mic. Și erau coptiii care duceau vestea, mereu coptiii înaintea călăreților. Și strigau ăștia pentru că erau invidioși și să simțea că mere lumea. Dacă nu, îți lăsa un semn în vraniță și știei despre ce e vorba. La mire era rugăciune, era un rămas bun, dar în anii copilăriei mele nu era decât taroste la mire și taroste la mireasă. Pentru un taroste era marfa lui supremă. Tarostele mirelui își lăuda mirele, tarostele miresei își lăuda mireasa. Și în momentul în care mergea după mireasă, starostele miresei te aștepta la mireasă acasă și trebuia să te încurce. „Da tu de fapt cine ești?” Poarta era închisă și nu avei voie să treci. Nu era o forțare, da era un semn. Până aci ți locu. Erau vranițele de lemn și de când știu în toate tradițiile noastre lemnul o fost prezent. Îmi amintesc cum mergeau femeile care duceau zestrea și strigau:

Câte una, câte două
Până ce-om număra nouă.

Ziceau căta soacra mare:

Noi îți dăm haine de domn
Numa să nu sii mamon.

Înainte de a intra la masă druștele erau răspunzătoare de grâu, apă, verdeață. Și de colac. Era un grup de fete, cele mai apropiate ale miresei. Duceu apa cu ele până în momentul în care ajungei să intri la masă. Asta se folosea după cununie, un pic mai târziu în ritual. După cununie mergeau toți la locu unde stabilea socru mare că va fi petrecerea. Să întindea o masă neapărat cu cea mai frumoasă față de masă. Pă masa ceia să puna vederea cu apă, verdeață și erau toate pretinele miresii. De o parte erau băieții mirelui. Fetile trebuie să arunce grâu și în momentul în care vineu mirii, zăceau:

De tri ori pă lângă masă
Să iasă răul din casă.
Și să vie binele
Deodată cu mirele;
Și să vie tihneala
Deodată cu mireasa.

Să învârtu mirii, nașii și nuntașii. Și începe un moment contradictoriu:

Țâpăm grâu, nu țâpăm pleavă
Că mirii-s oameni de treabă.

Ceialți:

Feciorii de la mescioară
Gândești că-s puiți de cioară.

Ceialți:

Fetele care să-nvârté
Gândești că îs ciuliné. (cartofi)

Erau fel de fel de replici simpatice pă care le foloseu. Era un fel de concurs și trebuia să fie un învingător. Băieții mirelui trebuiau să aibă grijă de găleată, să nu fie răsturnată. Dacă unu din mulțime reușea să răstoarne găleata, era automat învingător. Învingătorul câștiga farfuria în care era grâul. Dacă eu am reușit să le răstorn găleata, fetele mi-o dat farfuria. Era cel mai fericit moment că am ajuns să luăm farfuria. O luam și o aruncam păstă casa unde urma să locuiască mirii. Dacă trecea peste casă, or ave o căsnicie fericită. Dacă vinea farfuria înapoi, era o problemă. Am participat la o nuntă în '70 și ceva. Era o casă destul de mare. Și s-a nimerit unu forțos, da destul de stângaci, să pună mâna pe farfurie. Și o luat-o să o arunce și o venit înapoi și o lovit-o pe o fătucă în arcadă. Și ăștia o avut o căsnicie frumoasă, dar scurtă. Era problemă cu curentu atunci și o mărș omu și o lucrat la curent și o murit, o rămas femeia văduvă. O avut o căsnicie puțină și doamna o rămas singură. Acuma Doamne, ferește, nu pot eu să spun că asta o fost cauza.

Mireasa trebuia cerută. Mulți fac rămasu bun, înainte de a cere. Dar ca să obții o marfă, tu trebuie să ceri prima dată. Deci prima dată era cerutu, care era sfințenia, nu gata, mă duc și o ieu. Nu domnule, tu dacă vrei ceva, ceri și vii cu argumente. Nu vin și o ieu ca o plăcintă. Acolo te aștepta un staroste.

Și când merei:

Cine-n lume s-ar afla,
Să ne-arete ulița
Unde șede mireasa

Că de tri zâle tăt vinim,
Tăt umblăm și nu durnim,
Pă mireasă s-o găsim
Este staroste de casă
La această curte-mpărătească?

Apare domnul:

Poi io îs staroste de casă
La această curte-mpărătească.
De tu cine ești, om bun,
De umbli strângând pă drum?
Umbli ca și omu bat,
De trezești întregul sat.

Celălalt:

Io îs staroste la mire
Om isteț și blând de fire
Mere păstă sat o veste,
Cum că-n casele aceste
Este o ruje înflorită
Și de mulți flăcăi dorită.
Noi după ie am venit
Și sperăm că o-am găsat
S-o rupem cu rădăcină
S-o mutăm cu mirele-nt-o grădină
Noi n-o rupem să veștejească
O rupem ca să-nflorească
Și ani mulți să viețuiască.
Și la bine și la rău
Cât s-a-ndura Dumnezeu.
Dacă vreți, dacă voiți,
Nouă să ne-o dăruiți.

Tarostele miresei:

Da mirele ce nume are, ce avere,

Și ce stare?
Are un nume-n satu lui
Sau numa așe hai, hui?
Are palate, castele
Ori numa aur de stele?
Ori numa gura vi-i mare.
De nu mi-ți răspunde mnîe,
Mireasă nu vă dă nîme.

Începe celălalt:

Mirele-i din sat de la noi
Îi tare bocotănoi,
Are vaci, are oi...
(Înșiră el tătă averea.)

Starostele miresei:

Dacă mirele vi-i bun,
Hai, să nu-l țanem în drum.
Că ni-i dor de pălincuță
Și la mire de drăguță;
Că ni-i dor de pită aleasă
Și la mire de mireasă.

Mergeau, luau câte ceva, de mâncare. Țsta o fo Cerutu. După cerut să scotea mireasa și urma Rămasu bun. Erau mirese care nu plecau din casă de nurori, rămâneau acasă. De aceea erau diferite versurile la fiecare nuntă. O să vă spun și versurile auzite cînd o cerut-o pă soră-mea. Și trebuia să meri la tăt nuntașu și să îl lauzi. Pă lângă că le dădeau bani mirilor, da te cinsteau și pă tine. În vremurile acele tarostele nu era plătit, dar veneau și îți făceau zile de clacă sau de coasă. Pe tine ca staroste gînditor sau grăitor, te scuteau de anumite munci grele. Nu neapărat mirii, da părinții mirilor sau cine te-a angajat, zicea: „Ia, îți vin cinci zile la sapă, două la coasă.” Atunci era rău de bani. Da o atenție totuși aveai. Zăceu: „Băi, hai, joac-o pe nevasta mea.” Pentru mine a fost o cinste, că fiecare își apăra proprietatea lui, nu puteai juca cu neveste. Eram fecior și jucam cu fete, care știeu și nu știeu. Și îmi dorem să joc o nevestă. Nu erau la îndemîna oricui.

Cură valea cu bulbuci
Gată-te, c-amu te duci.
Fetiță, din doi părinți
Ce gândești că te măriți?
Nici soacră-ta nu ți-i mamă
Să gândești că nu-l îndeamnă.
Să-ți mai deie câte-o palmă.
Că la soacră-ta în tindă
Bota te așteaptă-n grindă.
Și cioplită și feștită
Numa trebe prăbălită.
Cioplită în patru dungi
Cât ți-s spatele de lungi.
Mireasă, de-amu nainte,
Drumurile ți-s oprite.
Numa tri ți-s 'ngăduite:
La fântână după apă,
În grădină după ceapă
Și la mă-ta câteodată
Când îi hi mai supărată.
Ai avut drăguț în sat,
Te-o cerut și nu te-o dat
Că maică-ta s-o temut
Că-i mere după-mprumut
Și nu li mai da mai mult.
Da te-o dat în sat departe
Să vii cu desagii-n spate,
Cu desagii-mbăierați
Și cu ochii-nlăcrimați.

Da ie-ți, mireasă, zâua bună,
Nu gândești că zâc o glumă
De la soare, de la lună,
De la maică-ta cea bună.
De la creanga cea de fag,
De la tată-tău cel drag.
Ia-ți, rămas bun de la frate,
De la surorile măritate,
De la tocu de la uși,
De la unchi, de la mătuși,
De la struț de viorele,

De la veri și de la vere.
Dă-le, acum o sărutare
Și te roagă de iertare
Să nu te uite tare.

Când mireasa nu pleca de-acasă:

Miresucă, draga mea,
Nu plânje, nu te-ntrista,
Că nu mergi de la mă-ta.
Las să plângă mirele
Că mere de jinere.
Dacă zâc gurile sparte
Cum că-i rău noră pă sate,
Eu Ț-aș spune altceva
Greu îi noră în casa ta
Că după ce te măriți,
De bărbat trebe s-ascuți,
Păi, de bărbat îi asculta,
După cum Ț-a comanda.
Și cumva de te-a supăra
Nu mai ai unde pleca.
Îi umbla din casă-n șură
Ț-a fi lacătu pă gură
Că pă bărbat l-ai asculta,
Pă părinți nu i-ai uita
A hi vai, de ptielea ta.

Atunci trebuia să faci mireasa să plângă. Care staroste nu făcea mireasa să plângă, nu prea era staroste. „Noa, aiesta nu-i bun de nimic.”

Fetele care ptiuieu:

Plânje-te mireasă-amu
Și de-amu nainte nu.
Că io când m-am măritat
Tri zâle m-am tăt cântat.
Tri zâle, o săptămână,
Da amu-s cu voie bună.

Să plângi atunci și pă urmă să vie fericirea.

După cerutu miresii, după ce ai scos mireasa în odor să făcea un danț la soacra acasă, înainte de măsuță. Trebuia să te aștepte soacra. Înaintea tarostelui începeu fetele să piuiască:

Ieși, afară, soacră mare
Și-ți vezi nora dumitale.
Nu ieși, cu șorț de lână
Că mireasa nu-i bătrână,
Ieși, cu șorț de mătăsă
Că-i tânără și frumoasă.

Ieși, afară, soacră mare,
Și-ți vezi nora dumitale.
Nu ieși cu lipideu,
Să trăiești cu nora rău
Da ieși cu față de masă,
Să trăiești cu nora-n casă.

Soacra ieșea cu uiaga de horincă, cu o față de masă din cele mai frumoase și cu un blid de prăjituri. Era semn de a fi veseloasă. Cuvintele o fost profunde la țaranu român, chiar dacă o folosit cuvinte puține, cuvintele potrivite n-o fo la îndemâna oricui.

Pe urmă au apărut nunțile anilor '80. Era staroste, dar nu mai erau atâtea obiceiuri. Nu mai era zestrea la vedere, cu carele, atunci se pune accent pe ceea ce ai dus.

Iertăciunile

Ie-ți, mireasă, zâua bună
Nu gândi că grăiesc glumă
De la soare, de la lună,
De la maică-ta cea bună.
De la creanga cea de fag
De la tatăl tău cel drag.
Și frumos le mulțumește
Pentru că te-o putut crește.
Te-o crescut ca și p-o floare
Până acuma ce ești mare.
Ie-ți rămas bun di la frate,
Că de astăzi nu vi-ți bate.

Nu vi-ți bate, nici certa
Numa-n brațe vi-ți lua
Atuncia când vi-ți afla.
De la grădina cu flori,
De la a tale surori
De la struț de viorele,
De la veri și de la vere
De la vecini și vecine.

În zilele noastre nu se așază nime la masă până nu se așază mireasa. La masă, primul care se așeza demult, era nănașul ca să i se vadă autoritatea.

Era suficient să fie un singur naș și la mire și la mireasă mai demult. La soră-mea era unu Ilieș din Satulung. După el s-o așezat socrii. Pe urmă o venit ceilalți și ai noștri undeva mai pă colț c-o fo părinții miresii. Părinții mirelui aveau un rol important, coordonau să li se vadă de la început autoritatea.

Mirele numa își trimitea după mireasă, da el aștepta în fața bisericii. Erau chemători.

Și erau versurile:

Chemătorii mirelui,
Nu plătesc o ceapă doi;
Chemătorii miresii
Nu plătesc o ceapă tri.

Că îs mai slabi un ptic ca a mirelui.

Când te apropiei de cununie:

Domnule, părinte bun,
Hai, ieși-ne până-n drum.
Ie-ți în mână un patrahir
Și cunună un trandafir;
Ie-ți în mână o cărticică
Și cunună o floricică.

După ce se termina cununia, începeai cu popa:

Nime-n lume pă pământ
Nu-i ca popa de flămând.
Nu botează, nu cunună
Până vede suta-n mână.

Și i te adresai miresei:

Supărată-i mireasa
Di ce o-ntrebat popa:
Dragu i-i mirele or ba?
Ie o pus capu-n tept
Și la popă n-o spus drept.
Ie o pus capu-n pământ
Și n-o scos niciun cuvânt.

Zona asta e un pic mai liniștită și oamenii mai credincioși. Știau când îi taina cununiei, toată lumea era la taină. Nu mă duc, intru, ies din biserică, ca în zilele noastre. Erau doi stegari. Și în momentul în care ai intrat în cununie, ei te-o așteptat de o parte și de alta. Când o intrat toată lumea în biserică, ei așezau steagurile în semn de închis, ca să nu mai ieși din biserică. Nu mere toată lumea unde vre și când vre. Era un moment sacru.

Nu se așezau la masă până nu se dădea binecuvântarea. Nu mergea popa la toate nunțile. Era suficient diacu. Pă vremea aceea starostele nu prea spunea rugăciunile. Doar popa sau diacu, ei erau cei care coordonau activitățile. Mere și popa de regulă, dar dacă nu putea, mergea diacu. Popa nu se plătea atunci cu bani. Erau zilele de lucru pe care i le prestai tu preotului, ca și tarostelui. Era „ziua popii”, o zi gre. Când mergeai la zâua popii, trebuia să lucri tăta zâua pentru că te-a cununat.

În ultima vreme face și starostele binecuvântarea mesei. Este o parte introductivă:

Preafrumoasă adunare,
Vă rog de puțină ascultare.
Și voi, tineri și bătrâni
Că cu toți suntem creștini.
Tot lucru mare și greu
Se-ncepe cu Dumnezeu.
Unde nu e El cu al Său har

Lucrul este în zadar
În zadar ne osândim
Căci osândă dobândim.
Bine este și frumos
Să începem cu Tatăl nost.

Și începem rugăciunea Tatăl nostru. Apoi se spune „Doamne Iisus și Dumnezeu, vino, din Sfânt locașul Tău și binecuvântează această nuntă, precum ai binecuvântat-o pe cea din Cana Gallilei. Că bun și de oameni iubitor ești. Acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.” La Dansul miresei pă vremuri atunci să adunau banii. Și mergeau pă rând, începeau feciorii, pă urmă cei căsătoriți. Începea nașu mare ca să scoată mireasa la dans, da nașu nu o plăte atunci. Di la nănaș o trebuit să continue cineva. M-am dus eu, pac 10 lei. Apoi s-o dus alt fecioraș. Erau lighene mari și un staroste ținea ligheanu în care pune și celălalt tăt un lighean puneă păstă el capac. Și acolo să adunau banii mirilor. Meréu tăți și femei să o joace, pentru că erau și femei fără partener, erau văduve. Și meréu și ele și îi dădeau cinstea și o jucau.

După rugăciune și binecuvântare, intră țâganii și socăcița în rol. Nu erau formații. În vremurile acelea cântau țigani și ți-i aduceu de pe Valea Mireșului, de la Ileanda. Nu tăți erau perfecți, cântau cum puteau și erau greu de găsit. Că se suprapuneu nunțile. Era nuntă în Toplița, Lemniu, Curtuius, dar și în Șomcuta. Era ceatără, gordonă și contră, atât, nu era solist, nu erau microfoane și stație să te susțină, dar era mult mai frumos. Fiecare sat avea oamenii lui care știe să doinească, să cânte frumos. Dar la o nuntă nu se prea folosea cântatul. Erau strigăturile specifice. Erau atât de organizați încât în timpul săptămânii premergătoare nunții, ptiuitoarele își pregăteau ritualul pentru mireasă, pentru mire, pentru nași, pentru fiecare. La masă începeu contradicții cu strigături între cele două tabere, a mirelui și a miresei. Un rând își lăuda mirele, un rând își lăuda mireasa, alții își lăudau nașii, socrii. Pe urmă foloseau cuvinte pentru taroste, pentru socăciță, tot felul de strigături. Atunci puneau pe tavă tot, toate erau în văzul lumii, dacă ai greșit păstă lună sau păstă an, în strâgături te-o pus în vizor. Deci te ferei. Era o teamă, frica de Dumnezeu și teama de oameni te-o concretizat ca om.

Eu vreu să vină mirele la mine împreună cu mireasa. Să îi văd, să îi simt, să citesc persoana. Și în momentul în care vin la mine, le stau la dispoziție.

Cuvântare la mire:

Să începem cu mirele
Ține-i Doamne, binele
Bărbat cum nu-i prin nordul Ardealului
Bărbat de viță aleasă

Cu cei șapte ani de-acasă.
Cu statură de Don Juan
Da să știți că îi cioban.
Să știe orișicare
600 de oi are.
Da să știți că are și miei
Și mai mari și mititei.
Vinde brânză, vinde caș
La doamnele de la oraș
Om isteț și bocotan
Nu duce doru la ban.
Ca să știe orișicare
Îi născut în Curtuiuşu Mare.
Om isteț și drăgălaș
Dar mai stă și prin oraș.

La mireasă:

O mireasă ca ș-o zână
Și pă munca ei stăpână.
O domnișoară așa mai rar
Îi născută „păstă deal,”
Vrem să știe orișicare
Locuiește-n Baia Mare.
O fată cu multă carte,
O terminat facultate,
O doamnă de ominie,
O făcut Filologie.
Nu-i o doamnă să-i stea în față,
Știe ce vré de la viață,
Rar mai vezi o fată așa,
Să să știe mărita.

Cură valea cu bulbuci,
Gată-te, c-amu te duci.
Fetiță din doi părinți,
Bine faci că te măriți.
Am vrea să știe orișicine
Măritată-i tare bine,
Da nu hie după cine.

Dacă dai de un bărbat bun,
De drag pornești la drum.
Că iute o trecut anii,
Parcă ieri erai la sânul mamei,
Așe te-ai dus la jucării,
Pe stradă cu alți copii.
Erai numa o mânășă de fetiță
Și te-ai dus la grădiniță.
Iar păpușa ca și tine
Nu știa s-o-mbrace nime.
Ai făcut clasele primare
Cum le face orișicare.
Dac-ai gătat clasele,
Te-ai gândit la altele,
Ca să ai pă lume parte,
Ai urmat o facultate.
Miresucă, draga mea, nu plânge,
Nu te-ntrista
Că nu meri departe de mă-ta
Că tu fată așe frumoasă,
Vii în sat de preoteasă.

Am început cu o rugăciune și cu o parte introductivă. Și ziceam următoarele versuri la mireasa orfană:

De-ar ave pământu cheie,
Cineva ca să o ieié
Să deschidă pământu
Și la mamă (sau la tată) mormântu.
Ca să vie până acasă
Să mă vadă mireasă.
Că de-o vreme-ndelungată,
Mi-ai fost și mamă și tată.
Tăticu o plecat,
Pă un drum neînturnat.
Onorat popor frumos
Și credincios în Hristos,
Mirii, socru mic, socru cel mare,
Prin mine vă transmit o urare,
Tuturor care ați venit,

La acest ospăț vestit,
Vă zicem: „Bine ați venit!”
Așezați-vă, la masă
Și vă simțiți ca acasă.
Țuica-i în canceu pă masă,
Vinu din cramă ne iasă,
Vițelu-i făcut rasol
Purcelu ni-i la cuptor,
Găinile fierb în oale,
Muzica ne cântă tare.
Starostele-i mincinos,
Vedeți, ce ospăț frumos?
Va fi o nuntă drajii mei,
Ca în Cana Galilei.
Numa atâta că nu știm,
Să prefacem apa-n vin.

La Dumnezeu, Prea Bunul Tată,
Când o făcut lumea toată,
Făcând mai întâi pământu
Și pă oameni tot de-a rându,
Ne-o făcut pă fiecare
După a lui asemănare.
Dumnezeu Tatăl Prea Sfânt,
O dat porunci pă pământ,
Fără care nu să poate
Aici pă pământ răzbate.
Și ne-o lăsat lege nouă,
Testamentele amândouă.
O mai zâs într-un cuvânt:
Creșteți și vă-nmulțiți,
Pământu să-l stăpâniți.
Mult, chiar mulți se înmulțiră,
Până când timpul sosiră
Și la acești tineri doi,
Ce se află aci-ntre noi,
La nunta lor să ne adunăm
Și cu toții să ne distrăm.
Dar toate lucrurile bune
Se-ncep cu o rugăciune
Tatăl nostru, cum se spune.

La masă era cel mai frumos moment al nunții când toată lumea striga:

Frumos îi mirele nost
Ca un trandafir frumos,
Frumoasă-i mireasa noastră,
Ca o floare din fereastră.

Ni-i mirele frumos,
Nici mireasa nu-i din goz.
Mirele ni-i de treabă,
Nici mireasa nu-i de pleavă.

Mireasa-i ca o zână
Și pă munca ei stăpână.

Ce mireasă avem noi,
Nu o dăm pă șasă boi.
Nici pă șasă, nici pă patru,
Nici pă jumătate satu.

La nași:

Busuioc mare-n cuier,
Nănașu-i mare boier;
Busuioc de la icoană,
Nașa ni-i mare doamnă.

Suie mîța pă porlaș (podul șurii)
Cu ceie de la nănaș
Și nănașa după ié,
Lasă-mi-o, că îi a mé,
N-am cu ce mă mîngâié.

La socăciță:

Socăciță, draga mé,
Blidu nu să duce așé,
Blidu să duce pă palmă,
Nu cu degetele-n zamă.

La tarostele care și-o pus pata pă socăciță:

Socăcița de la oale,
O luat carnea din poale
Și o dat-o la grăitor
S-o proptească de cuptor,
Și o dat la staroste
Ca să o puie pă spate.

Mai demult n-o fo supă la nuntă, da să făcea guiaș. Și găina trebuia dusă nănașilor pentru că nănașu trebuia să plătească. De obicei, cea care ducea găina, era socăcița. Socăcița, două, trei femei în spatele ei și muzica:

Faceți-mi loc și cărare,
Să nu ptic pă oaricare
Sau oricare pă mine
Că mi-a hi tare rușâne.

Eu mă duc chitingănaș
Cu găina la nănaș
Că-i găină ca-n poveste
Cârâie și dohănește.

Săracă găină sură,
Ieri ai fost pă după șură
Ș-amu la nănaș în gură.
Ieri ai fost pă după casă
Ș-amu la nănaș în brață.

Săraca găina mé,
Rău îmi pare după ié.
Că de-acuma n-a mai hi,
N-a hi cine-o cocoși.

Și nașa îi dădea imediat replică de după masă. Avea gașca ei care o ajuta:

Socăciță, draga mé,
Nănașu-i un om așé:
Nu mănâncă hie ce,

Nănașu-i un om frumos,
Nu mănâncă ce-i flocos.

Socăcița:

De-i tânără și frumoasă,
A mânca-o și flocoasă.

Făcea nunta cel care primea zestrea. Dacă fata o mers de noră, ducea zestre și mirele făcea nunta. Te uspăt că mi-ai adus ceva, datu și luat. O fost un echilibru între părți. De obicei se făcea la casa mirelui, că fetele eram cele ducătoare:

Noi la mire-am lăsat joc,
La mireasă amu fac foc.

Din '75 încoace se fac nunțile la comun.¹

¹ Performer starostele Nicolae Hosu, 60 ani, Ciolt, 2020.